

Сацюк О. В.,
Національна академія СБ України, м. Київ

ВНУТРІШНЬОМОВНІ ОМОНІМИ РУМУНСЬКОЇ МОВИ ТА ТРУДНОЩІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ

У статті розглядаються внутрішньомовні омоніми румунської мови, які трапляються на початкових етапах вивчення цієї мови, аналізуються труднощі, пов'язані з розпізнаванням цих омонімів та перекладом. Подається детальна класифікація внутрішньомовних омонімів румунської мови.

Ключові слова: румунська мова, внутрішньомовні омоніми, багатозначні слова, семантична структура, класифікація омонімів.

В статье рассматриваются внутриязыковые омонимы румынского языка, которые встречаются на начальных этапах изучения этого языка, анализируются трудности, связанные с распознаванием этих омонимов и переводом. Подается детальная классификация внутриязыковых омонимов румынского языка.

Ключевые слова: румынский язык, внутриязыковые омонимы, многозначные слова, семантическая структура, классификация омонимов.

The intralingual homonyms of the Romanian language, which are met during the initial stages of study of language, are considered in the article. The difficulties, related to recognition of these homonyms and it's translation, are analysed. The detailed classification of intralingual homonyms of the Romanian language is given.

Key words: Romanian language, intralingual homonyms, polysemantic words, semantic structure, classification of homonyms.

Метою вивчення іноземної мови є формування комунікативної компетентності з урахуванням комунікативних умінь, сформованих на основі мовних знань і навичок, оволодіння уміннями та навичками спілкуватися в усній та письмовій формі з урахуванням мотивів, цілей та соціальних норм мовленнєвої поведінки у типових сферах і ситуаціях. Для досягнення цієї мети слід навчитися правильно вимовляти і розрізняти на слух звуки, слова, словосполучення і речення; розпізнавати відомий лексичний і граматичний матеріал під час читання та аудіювання й використовувати його у процесі усного спілкування; розуміти на слух мовлення співрозмовника, основний зміст текстів з використанням наочності.

Під час вивчення румунської мови слухачам слід навчитися розрізняти омонімічні форми, оскільки їх багато серед основних дієслів, займенників, прикметників, які подаються на початкових етапах. Саме тому дослідження внутрішньомовних омонімів румунської мови є актуальним.

У лінгвістичній науці все частіше і частіше звертаються до питання омонімів. Так, різні аспекти міжмовних омонімів вивчали М.Бендаж [1], К.Воян [3], В.Дубічинський [4], Б.Конопелько [6], М.Кочерган [8], К.Краснов [9], К.Кусаль [10], Л.Мартиросян [11], Н.Миронюк [13], Г.Селіванов [14], С.Семчинський [15], А.Супрун [17], Е.Федорчук [18], С.Хуцишвілі [19], П.Шуба [20], Д.Язич [21] та інші. Внутрішньомовні омоніми досліджуються значно менше, наприклад роботи І.Волкової [2], Т.Коготкової [5], В.Конецької [7], Ю.Маслова [12], А.Смирницького [16] та інших. Проте, при вивченні румунської мови, особливо на початкових етапах, виникають проблеми розрізнення саме внутрішньомовних омонімів цієї мови.

Метою статті є виявлення омонімів, які найчастіше трапляються на початкових етапах вивчення румунської мови, та труднощів, пов'язаних з їх розпізнаванням та перекладом; завданням же слід вважати виділення і класифікацію цих омонімів.

Як відомо, омоніми – це різні за значенням, але однакові за звучанням і написанням одиниці мови (слова, морфеми й ін.): *Varca plutește pe lac.* (Човен плаває по озеру.) – *Am dat cu lac pe unghii.* (Я пофарбувала нігті лаком.) *Eu am o revistă nouă.* (У мене новий журнал) – *El a luat nota nouă la limba română.* (Він отримав 9 балів з румунської мови.) *Raluca poartă pantofi cu toc.* (Ралука носить туфлі на підборах.) – *Ei au plantat lângă poartă un brad.* (Вони посадили біля воріт дерево.)

Учені [2, 8, 11, 17] визначили декілька шляхів виникнення омонімів: 1. Випадковий збіг різних за значенням і походженням слів; 2. Наслідок запозичення іншомовних слів однакових за звуковим складом із словами власнеукраїнськими; 3. Звуковий збіг запозичених з різних мов слів; 4. Збіг діалектизмів із словами літературної мови; 5. Наслідок звукових змін у мові; 6. У результаті розщеплення одного багатозначного слова; 7. Один з омонімів може походити із звуконаслідування.

У румунській мові існують лексичні омоніми. Лексичні омоніми можуть бути повними (абсолютними) і неповними (частковими). Повні омоніми – це слова, які належать до однієї частини мови, звуковий склад яких збігається у всіх граматичних формах, наприклад: *leu* (лей, як грошова одиниця)/ *leu* (лев) – *lei* / *lei* у таких реченнях: *Mai am doar un leu în buzunar.* *Mai am doar doi lei în buzunar.* (У кишені у мене усього лише лей. У кишені у мене усього лише два лея.) – *De la circ a scăpat un leu. Am văzut mulți lei la Zoo.* (З цирку втік лев. Я бачив багато левів у зоопарку.)

Неповні омоніми – слова, які збігаються за звучанням не у всіх граматичних формах. Наприклад, слово *masă*, яке залежно від значення має різні форми множини: *mese* (столи) і *mase* (як натовп людей); або *bandă* з множиною *bande* (банди, зграї розбійників) і *benzi* (стрічки, смужки).

До лексико-граматичних омонімів відносяться омоніми, які звучать однаково, але відносяться до різних частин мови. Наприклад, слово *noi* у таких реченнях: *Am reviste noi.* (У мене нові журнали) і *Noi plecăm acasă* (Ми від'їжджаємо додому.). У першому випадку ми маємо справу з прикметником, а у другому – із займенни-

ком. Або ще приклад: Am o carte nouă. (У мене нова книга. – прикметник) – Am obținut nota nouă la istorie. (Я отримав/ла 9 балів з історії. – числівник) – Elena ne dă nouă revista, apoi vă dă și vouă. (Олена нам дає журнал, потім і вам дасть. – наголошена форма займенника у давальному відмінку.). Слово *vin* може бути формою дієслова теперішнього часу однини першої особи, а може – третьої особи; *sare* – може бути іменником, а може бути і дієсловом у третій особі від дієслова *a sări*.

У румунській мові, оскільки написання близьке до вимови, слова-омофони зустрічаються рідко, проте при вивченні румунської мови саме ці омоніми найважче сприйняти і розпізнати на слух. Наприклад, словосполучення "mii de roiuri de albine" і "mi-i drag de el", де у першому випадку маємо числівник "тисячі", яке стоїть у множині, а у другому випадку – скорочена форма особового займенника у давальному відмінку *îmi* та дієслова "e" (від *a fi* "бути"). Або ще приклади: займенник *ea* і дієслово *ia*; займенник *ele* та іменник *iele*; займенник *ei* (множина від *el*, або ж родовий-давальный відмінок від *ea*) і дієслово *iei*; займенники *aseeași* (однина жіночого роду називного відмінка) та *aceiași* (множина чоловічого роду називного відмінка); іменники *chil* і *kil*; *tocsine* (множина від *tocsin*) і *toxine* (множина від *toxină*); *lacs* і *lax*; складові елементи з *kali-* і *cali-*.

Окрім того, у румунській мові часто трапляються ситуації, коли група слів стає омонімом із словом або ж іншою групою слів і, таким чином, виникають проблеми в написанні їх разом, окремо або через дефіс. Такими прикладами можуть служити слова: *numai* та *nu mai*; *delegat* та *de legat*; *a-și* (*a își*) та *ași* (множина від *as*); *deal*, *de-al* та *de-a-l*; *deschideți* та *deschide-ți*.

Проаналізувавши омоніми румунської мови, можна зробити висновок, що їх також можна поділити на дві групи: 1. Омоніми, у семантичній структурі яких є ще інші значення (тобто які є ще й багатозначними); 2. Омоніми, які не мають інших значень. Нагадаємо, що омонімічні слова не мають між собою зв'язку в значенні, тоді як багатозначні слова мають близькі значення, які походять від одного первинного значення. Так, іменники *banca* в значенні "скаміяка, лавка" та *banca* "банк" є омонімами, тоді як слово *masă* зі значеннями "стіл" і "їжа" буде багатозначним. Цей саме іменник *masă* зі значенням "маса, натовп" є омонімічним до вище згаданим словам. Таким чином, в одному випадку один і той самі іменник може бути багатозначним, в іншому ж – омонімом. Те ж саме можемо спостерігати і з іншими румунськими словами, наприклад: *gâmas*, *găsărit*, *remiză*, *solvent* і багато інших. Розглянемо кілька прикладів. Іменник *remiză*, *-ze f* є багатозначним: 1. нічия; 2. знижка. До нього є омонімічний іменник, який має таку саму словникову форму, але означає: 1. сарай; 2. гараж; тобто у свою чергу також є багатозначним. Дієслово *afecta*, *tez*, що має значення: призначати, виділяти, визначати [22, с. 42] має омонімічне дієслово *afecta*, *tez*, яке є у свою чергу багатозначним: 1. засмучувати; 2. прикидатися; 3. шкодити [22, с. 42] тощо.

Слова-омоніми, які також мають у своїй семантичній структурі інші значення, можуть належати до різних частин мови. Наприклад, згідно з румунсько-російським словником [22, с. 1112] слово *gâmas*, *-surî n* може означати: 1. *gâmas bun* щасливо! прощай! 2. заклад, парі; 3. спадок. Але існує також і прикметник *gâmas*, *asă*, *ași*, *ase* зі значеннями: 1. який залишився, той, що залишається; 2. *a se da gâmas* залишитися у програшу / переможеним.

Іменник *adânc*, *-surî n* є багатозначним: 1. глибина; 2. безодня; 3. пекло. Однак, існує до нього омонімічний прикметник *adânc*, *să*, *ci*, який теж має багато значень, а саме: 1. глибокий; 2. непрохідний, густий; 3. глибокий, значний, серйозний; 4. пізній [22, с. 36] тощо.

Таким чином, внутрішньомовна омонімія румунської мови може бути своєрідною перешкодою у вивченні цієї мови. У процесі вивчення мови ще на початкових етапах слухачам слід навчитися розрізняти омоніми за контекстом і у такий спосіб визначати, як правильно написати певне слово або словосполучення. Багато слів-омонімів можуть мати у своїй семантичній структурі інші значення, тобто водночас бути ще й багатозначними. Зазначимо, що значення багатозначного слова подаються в одній словниковій статті, а значення омонімів – у різних. З часом багатозначні слова можуть втрачати зв'язок між своїми значеннями і таким чином ставати омонімічними. Тому перспективними напрямками у цій сфері можна вважати дослідження зміни значень багатозначних слів, а також їх фіксація у словниках різних років видання.

Література:

1. Бендаж М. А. Польсько-українська міжмовна омонімія. – Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. – К., 2000. – 20 с.
2. Волкова І. В. Лексико-семантична характеристика сучасної української фізичної термінології (на матеріалі спеціалізованих видань 90-х рр. ХХ ст.). – Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. – Харків, 2002. – 18 с.
3. Воян К. Концепция внутренней межъязыковой омонимии (на материале русского, польского и финского языков). Актуальні проблеми менадлінгвістики. Частина І, Збірник статей за матеріалами III-ї міжнародної наукової конференції. – Черкаси, 2003. – С. 161-166.
4. Дубичинский В. В. Межъязыковые лексические омонимы. – Харьков, 1993.
5. Коготкова Т. С. Терминология и межфункционально-стилевая "омонимия" // Проблематика определенных терминов в словарях разных типов. – Ленинград : Наука. – 1976. – С. 204-214.
6. Конопелько Б. Основные проблемы изучения межъязыковых омонимов на материале современного русского и польского литературных языков. *Acta Universitatis Wratislaviensis IV*, 1974. – С. 107-129.
7. Конецкая В. П. Характеристика лексических омонимов – слов, генетически связанных, и пути их образования в английском языке. Исследования по английской лексикологии. – Москва, 1961. – С. 84-110.
8. Кочерган М. П. Словник російсько-українських міжмовних омонімів. Словарь русско-украинских межъязыковых омонимов. – Киев, 1997.

9. Краснов К. В. Англо-русский словарь “ложных друзей переводчика”. English-Russian Dictionary of “False Friends”. – Москва, 2004.
10. Кусаль К. Ч. Русско-польская межъязыковая омонимия и паронимия. – Дис. на соискание ученой степени д. филол. н. – СПб., 2005. – 224 с.
11. Мартиросян Л. І. Українсько-російська міжмовна омонімія в генетичному і функціонально-семантичному аспектах (дієслівна лексика). – Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. – Київ, 2001. – 20 с.
12. Маслов Ю. С. Омонимы в словарях и омонимия в языке. Вопросы теории и истории языка. – Ленинград, 1963. – С. 198-202.
13. Миронюк Н. П. Українсько-російські міжмовні омоніми. Лексика української мови в її зв'язках з сусідніми слов'янськими і неслов'янськими мовами: Тези доп. – Ужгород, 1982. – С. 48-50.
14. Селиванов Г. А. Языковые контакты и проблема межъязыковой омонимии (гетеронимии). Вопросы русского и славянского языкознания. – Иваново, 1976.
15. Семчинский С. В. Семантическая интерференция языков. Автореф. дис. на соискание ученой степени доктора филологических наук. – Киев, 1973.
16. Смирницкий А. И. Некоторые замечания по английской омонимии. Иностранные языки в школе 1948. – № 5. – С. 10-15.
17. Супрун А. Е. Ответ на вопрос: каковы типы лексических омонимов в системе славянских языков (общее для всех славянских языков, индивидуальное). Сборник ответов на вопросы по языкознанию: к IV международному съезду славистов. – Москва, 1958. – С. 35.
18. Федорчук Е. В. Межъязыковая омонимия и паронимия в близкородственных языках: На материале русского и украинского языков. – Дис. на соискание ученой степени к. филол. н. – Москва, 2001. – 256 с.
19. Хуцишвили С. Д. Славянские межъязыковые омонимы. – Диссертация на соискание ученой степени д. филол. н. – Тбилиси, 2010. – 169 с.
20. Шуба П. П. Міжмоўная беларуска-руская аманімія і паранімія. Пытанні білінгвізму і ўзаемадзеяння. Мінск, 1982.
21. Язич Д. Русско-сербскохорватские межъязыковые омонимы. Годишњак филозофска факултета у Новом саду. XIX, 1971. – С. 337-382.
22. Dicționar român-rus. / Gheorghe Bolocan, Tatiana Medvedev, Tatiana Vooronțova. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. – Chișinău : Gunivas, 2004. – p. 1503.